

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-04-02

Vår referens

Felix Persson

Controller

felix.persson@malmo.se

Remiss Finansdepartementet - Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet **GRF-2025-3486**

Sammanfattning

Grundskolenämnden har fått möjlighet att uttrycka sig kring utredningen Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet (SOU 2025:26) inför att Malmö stad ska lämna ett remissvar.

Grundskolenämnden är positiva till initiativet att arbeta mer aktivt för att minska välfärdsbrottlighet och för att minimera felaktiga utbetalningar av offentliga medel. Grundskolenämnden avgränsar sig i sitt yttrande till att uttala sig endast om de delar som berör utbetalning av medel till enskilda huvudmän (fristående skolor), och ser potentiella fördelar med att lämna ut information till Utbetalningsmyndigheten för att de ska kunna göra övergripande analyser som förhoppningsvis kan minska felaktiga utbetalningar. Grundskolenämnden konstaterar emellertid, precis som utredningen gör, att de delar som rör just enskilda huvudmän inte är fullt utredda och därför välkomnar grundskolenämnden fortsatt utredning.

Förslag till beslut

Grundskolenämnden föreslås besluta

1. Grundskolenämnden godkänner förslag till yttrande avseende *Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamheter (SOU 2025:26)*.

Beslutsunderlag

- Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet (SOU 2025:20)
- G-Tjänsteskrivelse GRNAU 250411 Remiss Finansdepartementet - Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet

- Förslag till yttrande GRN 250422 Remiss Finansdepartementet - Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet

Beslutsplanering

Grundskolenämndens arbetsutskott 2025-04-11

Grundskolenämnden 2025-04-22

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Sammanfattning av utredningen

Bakgrund, syfte och kartläggning

Sedan 1990-talet har det pågått en diskussion kring missbruk av välfärdssystemen, och på senare år har diskussionen intensifierats. Det har vidtagits en rad åtgärder på nationell nivå för att komma till bukt med problemen, bland annat så har missbruk av välfärdssystemet kriminaliserats och möjligheterna för berörda samhällsaktörer att utbyta information med varandra har utökats. Utredningen konstaterar emellertid att fokus både i debatten och på de åtgärder som samhället har vidtagit hittills har varit på det nationella planet, alltså kring de statliga utbetalningarna. Kommuner och regioner sköter också mycket utbetalningar, framförallt efter att lagen om valfrihetssystem infördes 2009, men de har inte blivit uppmärksammade på samma sätt i samband med välfärdsbrottslighet. De senaste åren har en rad exempel på välfärdsbrottslighet kopplat till utbetalningar från kommuner och regioner uppdagats, varför utredningen om kommunal anslutning till Utbetalningsmyndigheten initierats. Syftet med utredningen är att komma med förslag kring hur felaktiga utbetalningar från kommuner och regioner kan minskas med hjälp av att kommuner och regioner ansluter sig till Utbetalningsmyndighetens verksamhet.

Utredningen har gjort en kartläggning av hur det ser ut i dagsläget genom att skicka ut en enkät till samtliga kommuner och regioner i Sverige, där de ställt frågor kring felaktiga utbetalningar och välfärdsbrottslighet kopplat till respektive kommun eller regions verksamhet. Cirka hälften av kommunerna svarade. Malmö stad är en av kommunerna som svarade på enkäten. Stadskontoret samordnade stadens svar och grundskoleförvaltningen svarade på frågor kopplade till grundskolenämndens verksamheter.

Utredningen summerar de svar de fått och konstaterar att graden som kommuner och regioner uppger att de utfört felaktiga utbetalningar i väldigt låg utsträckning, i snitt mellan 0 och 0,6 procent. Utredningen menar att det antagligen är en underskattning då flera uppskattningar som gjorts sen tidigare, bland annat av Ekonomistyrningsverket,

uppskattar att siffran antagligen ligger på ca 5 procent baserat på erfarenheter från felaktiga statliga utbetalningar. Utredningens analys och slutsatser bygger alltså på antaganden gjorda av andra snarare än av den information som kommuner och regioner själva rapporterat in.

Utbetalningsmyndighetens verksamhet

Utbetalningsmyndigheten är en ny myndighet, som startade sin verksamhet 1 januari 2024. Myndigheten har till uppgift att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar på välfärdsområdet. Verksamheten består av två delar. Den ena delen handlar om dataanalyser och granskning och den andra delen, som inte är aktiv ännu, består av själva utbetalningsdelen där Utbetalningsmyndigheten är den myndighet som faktiskt ska utföra själva utbetalningarna från de myndigheter som är anslutna.

Verksamheten för dataanalys och granskning har möjlighet att samköra olika register och göra andra typer av analyser som enskilda myndigheter inte kan göra (eftersom Utbetalningsmyndigheten har tillgång till information från flera olika myndigheter). Syftet med analyserna och granskningarna är att kunna identifiera eventuella oegentligheter i samband med utbetalningar.

Den delen som rör utbetalningar ingår i en större del som kallas transaktionskonto, tillsammans med ett bankkontoregister och ett medborgargränssnitt där personer ska kunna se vilka utbetalningar som gjorts till denne. Verksamheten är under uppbyggnad och utbetalningsdelen kommer att vara i drift först 2027 för de verksamheter som är anslutna i dagsläget. En utökning av anslutna aktörer skulle innebära en ännu längre tidshorisont.

Utredningens förslag

Utredningen levererar tre förslag, varav två förslag innefattar författningsändringar, och föreslår vidare att det krävs ytterligare utredningar för att kunna ge mer konkreta förslag.

Det tre förslagen är:

Författningsförslag 1 innebär att det sker en obligatorisk anslutning av samtliga kommuners och regioners utbetalningar av ekonomiska förmåner till individer och ekonomiska stöd till föreningar. Anslutning ska ske till både systemet med transaktionskonto och till verksamheten för dataanalys och granskning.

Enligt författningsförslag 2, som kan betraktas som en ”plan b”, sker en anslutning endast till verksamheten för dataanalys och granskning

Förslag 3 innebär att det sker en obligatorisk anslutning av samtliga kommuner och regioner, och av samtliga kommunala utbetalningar, det vill säga ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd, samt utbetalningar till huvudmän enligt skollagen (2010:800) och till privata utförare som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet som genom avtal har lämnats över med stöd av kommunallagen (2017:725). Förslaget innehåller en anslutning endast till systemet med transaktionskonto.

Utredningen föreslår alltså en obligatorisk anslutning av samtliga kommuner och regioner till Utbetalningsmyndighetens verksamheter i samtliga förslag. Kommunala utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiskt stöd, till exempel ekonomiskt bistånd eller föreningsstöd, förslås vara det som ansluter först (författningsförslag 1). Utredningen menar att frågan om kommunal utbetalning till enskilda huvudmän och privata utförare också ska ingå måste utredas vidare, men utredningen har emellertid som målbild att även det ska ingå så småningom. Anledningen till att utredningen separerar dessa två olika typer av utbetalningar är för att det dels antas finnas större risker med oegentligheter kopplat till utbetalningar till privatpersoner snarare än till bolag, dels på grund av att de olika typerna regleras av olika typer av lagstiftning.

Avgränsning

Malmö stad är den slutliga remissinstansen och staden kommer att lämna ett yttrande kring utredningen och dess förslag sett ur ett helhetsperspektiv. Eftersom delar av utredningen och förslagen avser verksamheter som grundskolenämnden inte ansvarar för kommer grundskolenämnden inte att yttra sig specifikt kring dessa. Yttrandet som grundskolenämnden gör kommer endast att beröra det som grundskolenämnden är ansvarig för, vilket i det här sammanhanget är de delar och förslag som rör utbetalningar till enskilda huvudmän (fristående skolor) enligt skollagen (2010:800). Enskilda huvudmän ska inte betraktas som privata utförare, då de bedriver verksamhet efter godkännande av Skolinspektionen och inte sluter avtal med kommunen så som det är definierat i 10 kap. 1 § kommunallagen. Därför kommer yttrandet inte heller att kommentera delar som eventuellt enbart rör privata utförare.

Grundskoleförvaltningens kommentarer

Grundskoleförvaltningen konstaterar att det i skrivande stund pågår ett flertal statliga utredningar som på olika sätt berör grundskoleförvaltningens verksamheter. Ett gemensamt tema för dessa utredningar tycks vara förslag som i olika avseenden innebär en ökad statlig inblandning i en verksamhet som kommunen ansvarar för. Utredningen om kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet är visserligen inte en utredning som berör grundskoleverksamheten i sig, men den berör ändå grundskolenämnden då det är grundskolenämnden som ansvarar för utbetalning till enskilda huvudmän (fristående skolor) i kommunen.

Grundskoleförvaltningen konstaterar vidare att en av premisserna som utredningen vilar sina bedömningar och förslag på är utredningens antagande kring att kommuner och regioner inte har koll på, eller åtminstone kraftigt underskattar, mängden felaktiga utbetalningar som görs. Utredningen konstaterar att kommuner och regioner i allmänhet inte jobbar lika aktivt och systematiskt som statliga myndigheter gör när det kommer till förebyggande åtgärder avseende välfärdsbrottslighet. Det är möjligt att det stämmer, men grundskoleförvaltningen menar att det i det sammanhanget är viktigt att påminna om att kommunen som huvudman inom skolområdet är väldigt begränsad i vilka kontroller den kan utföra av enskilda huvudmän.

En kommun har inom skolområdet ingen författningsreglerad möjlighet att kontrollera hur utbetalda bidrag används eller någon möjlighet att hålla inne en utbetalning av bidrag till en enskild huvudman som har tillstånd att bedriva skolverksamhet. Tillståndet har i sin tur beviljats av Skolinspektionen och inte av kommunen. En kommun har därför mycket begränsade möjligheter att agera på misstankar om felaktigheter innan Skolinspektionen fattat ett beslut om återkallelse av tillstånd som vunnit laga kraft. Det är inte heller tydligt angivet exakt vad ett utbetalt grundbelopp ska användas till, och det är även Skolinspektionen som har tillsynsansvar för de enskilda huvudmännen, vilket sammantaget gör att kommunen har en väldigt begränsad möjlighet att upptäcka eller kontrollera vad utbetalda pengar används till.

En anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet skulle, oavsett i vilken omfattning det blir, innebära ökad administration för Grundskoleförvaltningen. Det medför i sin tur ökade kostnader, vilket indirekt betyder att något annat blir lidande givet att den totala budgetramen inte utökas. Ökad administration och överbyggnad går tvärt emot budskapet i Malmö stads budget för 2025, som anger att man vill göra effektiviseringar inom administration och överbyggnad inom utbildningsnämnderna för att satsa mer pengarna på nämndernas kärnverksamhet (s. 12 och 13 i stadens budget) och säkerställa att ”skolans resurser går till undervisning istället för administration och halvtomma lokaler” (s. 3 i stadens budget). Grundskoleförvaltningen noterar att det finns en motsägelse i att staden vill se att mindre resurser går till administration och överbyggnad medan staten föreslår åtgärder som medför ökad administration och överbyggnad. De ökade kostnaderna för administration kan i det här fallet givetvis medföra ökade nyttor om felaktigheter minskar. Nyttorna och kostnaderna bör därför vägas mot varandra i stadens slutgiltiga yttrande.

Skillnad på en felaktig utbetalning och på vad som händer med pengarna efter att en korrekt utbetalning är gjord

Grundskoleförvaltningen vill förtydliga att det är skillnad på en felaktig utbetalning och på att en representant för till exempel en enskild huvudman gör något brottsligt med

pengar efter att en korrekt utbetalning är utförd. Både en felaktig utbetalning och att någon använder pengar från en korrekt utförd utbetalning är problem i sig, men de kan behöva olika lösningar beroende på vilket problem det är som lagstiftaren vill lösa.

På sidan 103 i utredningen tas några verkliga exempel upp som att visa vad som kan menas med felaktiga utbetalningar inom skolområdet. I ett av exemplen hade en företrädare för en enskild huvudman, en stiftelse, fört över miljontals kronor från stiftelsen till andra företag med syfte att starta bankverksamhet. Det innebar att de offentliga medel som stiftelsen hade fått för att bedriva skolverksamhet förts vidare till andra bolag för helt andra syften. I ett annat exempel beskrivs ett fall där det förekom både osanna fakturor och ett upplägg med flera olika juridiska personer som företrädades av en och samma person. Företrädaren för den enskilde huvudmannen var även företrädare för andra bolag och fakturerade sedan falskt mellan bolagen.

Exemplen från utredningen visar tydligt att det finns flera sätt att missbruka skattemedel på inom skolområdet. De båda exemplen säger emellertid inte något om själva utbetalningen av elevpeng från respektive kommun till respektive enskild huvudman var felaktig eller ej. Det är möjligt att kommunen gjort rätt och betalat ut rätt ersättning till den enskilde huvudmannen efter det som förväntas av kommunen, men att det sedan begåtts brottsliga handlingar efteråt. En förflyttning av vem som administrerar utbetalningen från kommunen till Utbetalningsmyndigheten hade alltså inte löst problemen som tas upp i exemplet enbart på grund av att det är en annan myndighet som utför själva utbetalningen, då kommunen fortsatt måste meddela för Utbetalningsmyndigheten vad de ska betala ut. Det hade även varit kommunen som fortsatt varit ansvarig för utbetalningen trots att Utbetalningsmyndigheten hade utfört själva utbetalningen. Enbart en anslutning till Utbetalningsmyndighetens utbetalningsdel hade antagligen inte löst några problem, utan det är snarare delarna som rör delning av information som möjligtvis hade kunnat ge nya möjligheter att minska felaktigheterna i stort.

Avslutande kommentarer

Eftersom yttrandet endast avser det som berör utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen, så berörs grundskolenämndens verksamheter inte direkt i författningsförslag 1 och 2. Förslag 3, där utbetalning till enskilda huvudmän ingår, är inte ett komplett författningsförslag och bör enligt utredningen ses som ett underlag för fortsatt utredning då målsättningen enligt utredningen är att även dessa utbetalningar ska innefattas. Enligt förslaget skulle dock själva utbetalningen fortsatt göras av kommunen, men kommunen skulle vara anslutna till delarna medborgargränssnitt och bankkontoregister samt till verksamheten för dataanalys och granskning. Kommunen skulle då dela med sig av information kring utbetalningar till Utbetalningsmyndigheten,

som kan använda informationen i analyser, men själva utbetalningen skulle kommunen själv stå för.

Grundskolenämnden ställer sig positiva till initiativet att arbeta mer aktivt för att minska välfärdsbrottlighet och för att minimera felaktiga utbetalningar av offentliga medel.

Grundskolenämnden anser, precis som utredningen själv gör, att en anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamheter måste utredas vidare när det kommer till utbetalning av ersättning till enskilda huvudmän. Grundskolenämnden anser att det potentiellt finns fördelar med Utbetalningsmyndighetens möjligheter att göra övergripande analyser som inte myndigheter kan göra på egen hand, och att det skulle kunna motivera ett anslutande. Det är emellertid svårt att dra några skarpa slutsatser baserat på utredningen då många delar som berör skolområdet inte är fullt utredda. Grundskolenämnden välkomnar fortsatt utredning.

Ansvariga

Åsa Annerdal Enhetschef

Nedim Buric Ekonomichef

Peter Lindberg Förvaltningschef